

Реферат на тему: "Іван Франко життєвий та творчий шлях"

Іван Франко

Іван Франко

життєвий та творчий шлях

Серед культурно-громадських і політичних діячів слов'янства останньої чверті XIX століття Франкові належить одне з найпочесніших місць. Значення його в розвитку громадської думки на Україні виходить далеко за її межі. Провідною зорею його трудного життя, що весь час "воєнним табором тяглося", була ідея дружби народів без різниці рас, вір і національностей, у визвольній боротьбі проти світу рабства, капіталістичної експлуатації й дискримінації трудящих.

Народився Іван Якович Франко 27 серпня 1856 р. в Галичині на зеленому підгір'ї Карпат в присілку Гора села Нагуєвичів (нині Івана Франка), Дрогобицького повіту, в родині сільського коваля. Раннє дитинство його пройшло під могутнім впливом батька – людини простої, але мудрої, відомої у всій окрузі. Кузня старого Яця стояла недалеко від тракту, яким день і ніч плавом плив робочий люд "на Бориславку" шукати роботи.

В кузні було завжди гамірно. Тут можна було почути всі новини. тут точилися розмови, запальні суперечки. До коваля люди йшли з своїми скаргами і болями, шукаючи допомоги чи розради. Малий Іван цілими днями просиджував у кузні, слухав розповіді про нужду народну, про сваволю панів, про бунти ріпників Борислава.

"На дні моїх споминів, — згадував пізніше Франко, — і досі горить той маленький, але міцний огонь... Се огонь у кузні мого батька. І мені здається, що запас його я взяв дитиною в свою душу на далеку мандрівку життя. І що ві не погас і досі".

В зрілому віці Франко створив чудесний образ батькової кузні, овіяний чаром романтики. Саме з відти Іван виніс глибоку любов до праці, до трудящої людини, до її пісні, виніс відразу до нероб і дармоїдів, що пожирають працю рук чужих, палку віру в можливість кращого життя робочого люду.

Коли хлопцеві сповнилось шість років, батько віддав його до початкової школи в селі Ясенці Сільній, де жив дядько по матері. У 1864 р. Франко переходить до так званої "нормальної" школи при монастирі василіан у Дрогобичі. Звідти (у 1867 році) – до Дрогобицької гімназії.

На дев'ятому році життя Франко втратив батька. Значно молодша мати одружилася вдруге, — з малими дітьми важко їй було впоратись з господарством. Вітчим Франка – Гринь Гаврилик, з бориславських ріпників, — доклав усіх зусиль, щоб Іван здобув освіту. На шістнадцятому році життя Франко втратив і матір; вітчим одружився вдруге. Перед цілком осиротілим хлопцем простилався важкий шлях самостійного життя, сповнений нужди і поневірянь.

Учителі по-різному впливали на юного Франка. Та він шукав у житті власних доріг.

Гострий і допитливий, він не вдовольняється мертвою гімназійною схоластикою. Самотужки вивчає іноземні мови, знайомиться з творами найбільших майстрів світової літератури (Гомера і Шекспіра, Гете і Гейне, Пушкіна і Шевченка), захоплюється природничими науками, історією, філософією, політичною економією.

У 1875 році Франко кінчає гімназію і вступає на філософський факультет університету. Тут він одразу опинився в оточенні демократично настроєної студентської молоді. Політичний емігрант з України Драгоманов, що жив у Женеві, звернув увагу на цю молодь, закликаючи її віддати свої молоді сили визвольній боротьбі народу. Листи Драгоманова справили на всіх величезне враження. Молодий Франко дуже рано збагнув викривальний пафос художнього реалізму в літературі і мистецтві, його велике значення у визвольній боротьбі трудящих. Не вдовольняючись університетськими лекціями, Франко продовжує систематичну самоосвіту. Перед розбурханою уявою юнака не раз проходили величні образи героїв минулого, що в ім'я щастя і свободи людства йшли на страшні тортури, на мученицьку смерть.

У стінах Львівського університету точилася та сама дріб'язкова возня "москвофілів" і "народовців", що була дзеркалом слабості суспільного життя в країні, загальної відсталості й тупого консерватизму. "Москвофіли" кричали, що ні української мови, ні українського народу нема, а є єдина Україна, а самі писали страшним "язичієм", мішаниною церковнослов'янських, російських, українських і польських слів, яка жала росіян. "Народовці" ненавиділи місцевих "кацапів", відстоювали права української мови на існування, дбали про національну культуру і освіту. Але як? Шляхом ухорництва перед урядом. "Москвофіли" були об'єднані в "Академический кружок", "народовці" – в "Дружній лихвар".

Франко зрозумів безплідність ненастанних суперечок між цими організаціями, провокованих реакціонерами-клерикалами. Ввійшовши з своїми однодумцями до "Академического кружка", він використав його орган "Діло" для того, щоб оголосити нещадну війну і "москвофілам", і "народовцям". Демократична молодь назвала себе тією "третьою силою", яка повинна була активізувати суспільне життя, влити в нього елемент революційної пристрасті, запліднити ідеєю служіння своєму народові.

Гурток студентської молоді, очолений Франком, виходить мало-помалу на широку дорогу визвольної боротьби. Гуртківці беруть жваву участь у транспортуванні з-за кордону до Росії нелегальної літератури, зв'язуються з російсько-української політичною еміграцією у Відні, Женеві, Парижі, Цюриху. Приміщення Михайла Павлика, де жив Франко, стає явочною квартирою для "гостей", що таємно переходили кордон. Франко пішки обходить найглухіші закутки Галичини, вивчає життя людей різних національностей, різних соціальних класів і прошарків, власними очима заглядає у всі шпарини наскрізь прогнившого буржуазного суспільства.

Наслідком глибокого вивчення економічного становища народу були твори Франка з життя трудящих, головне ж – збірка "Борислав", в якій змальовано тяжке життя робітників-ріпників.

В затхлій атмосфері Галичини сміливий виступ молоді справив враження грому

серед ясного неба. Зі Львова у найглухіші закутки поповзли чутки: в Галичині з'явилися соціалісти! Про це заговорили великі пани в кав'ярнях, попи-уніати по церквах, ксьондзи по костьолах. Пішли доноси. Націоналістична преса розповсюджувала найдивовижніші чутки, перебріхуючи їх на всі лади. Про діяльність Франка та його товаришів стало відомо урядові у Відні. В червні 1877 року на гурток демократичної молоді налітає поліція і Франко з товаришами потрапляє за тюремні ґрати. Було організовано гучний процес соціалістів, на зразок численних процесів, що відбувались тоді в Австро-Угорщині і Росії.

Просидів Франко всього 9 місяців. Молодь вразив не так сам процес, як наслідки його.

Написаний під час ув'язнення вірш "Товаришам із тюрми" прозвучав як сміливий виклик модного поета всьому експлуататорському суспільству:

Обривають звільна всі пута,
Що в'язали нас з давнім життем:
З давніх брудів і думка розкута -
Ожиємо, брати, ожием!

Вийшовши з тюрми, Франко і його товариші опинилися в становищі "проскрібованих", тобто в становищі людей, від яких відсахнулися всі. На деяких це вплинуло так гнітюче, що вони кинулись замолювати "гріхи" своєї юності. У Франка і Павлика осуд буржуазного суспільства викликав протилежну реакцію.

У 1878 році Франко очолює видання першого на Україні бойового революційно-демократичного журналу "Громадський друг". Поліція з номера в номер конфісковує журнал, але Франко разом з Павликом, змінюючи назву і характер видання (збірники "Дзвін" і "Молот"), продовжує видавати його. Налагоджуються зв'язки з львівськими друкарями, Франко входить до складу "Робітничого комітету", стає одним із редакторів і співробітників польської робітничої газети "Праця", веде активну пропагандистську роботу в гуртках, які об'єднували робітників різних національностей - українців, поляків, євреїв, угорців, німців.

На початку 1880 року Франко, щоб не вмерти з голоду, вимушений був шукати роботи на провінції. По дорозі з Коломиї до Березова, в Яблонові, він з своїм товаришем Геником був несподівано арештований. У Косові селянин Фокшей стріляв у вїйта і поранив його. Поліція вважала, що постріл у Косові був викликаний соціалістичною агітацією Франка. Вирішили склепати новий соціалістичний процес. Але з наміру того нічого не вийшло. Після трьох місяців слідчої тюрми в Коломиї Франка відправлено етапом на місце народження. До Дрогобича його привезли хворого, з високою температурою і посадили до "ями". Того ж дня, незважаючи на сльоту, жандарм повів його пішки до Нагуєвичів, як безпаспортного волоцюгу.

Пробувши тиждень у своєї рідні, яка жила у великих злиднях, Франко знову йде шукати заробітків. Вкрай виснажений, він захворів на пропасницю. В Коломиї пробув у готелі тиждень, написав відому повість "На дні" та знаменитий гімн "Вічний революціонер" і на останні гроші вислав до Львова в редакцію робітничої газети

"Праця". Кілька днів жив на три центи, знайдені на березі Пруту. А коли і їх не стало, залишився в кімнаті готелю і лежав на ліжку три дні голодний, в гарячці, чекаючи кінця.

Врятовує Франка Геник. За порадою Геника він їде до Дрогобича, бере паспорт, щоб поліція не могла знову прискіпатися. Повернувшись до Березова, він кілька тижнів пролежав у Геника, лікуючись від пропасниці.

Але коломийський староста не міг спати спокійно, поки в його окрузі перебував Франко. І от на хворого поета знову налітає поліція і пішки жене з Березова до Коломиї. Під час важкого переходу на розбитих і покалічених ногах Франка позлазили нігті.

Староста відпустив арештованого, але тут же написав листа до Львівського намісництва з проханням заборонити небезпечному агітаторові жити на Коломийщині. Намісництво прохання старости вдовольнило, і Франко змушений був повернутися до Нагуєвичів.

У Львові протягом 1881-1882 років виходив журнал "Світ".

Зав'язуються дружні зв'язки з польською прогресивною молоддю. Франко часто буває у Станіславі. В домі Дзвонковських, де жили революційні традиції 1863 року, збирається гурток, в якому Франко і Павлик – свої люди. В гуртку зароджується ідея організації виробничої комуни. Але їй так і не судилося здійснитись.

У 1885-1886 роках Франко двічі побував у Києві. Налагоджувалися зв'язки з композитором Лисенком, поетом Старицьким та ін. У Києві Франко одружується з Ольгою Хорунжинською. Тепер він уже не міг перебиватися з хліба на воду, як раніше, коли жив одинаком. Треба було думати про більш-менш зручну квартиру для сім'ї, про хоч невеликий, але сталий заробіток.

У 1889 році Франко разом з Павликом та іншими товаришами закладає основи радикальної партії, яка в програмі своїй прагнула домогтися корінних реформ з метою поліпшення економічного, політичного і правового становища трудящих. Органом партії став журнал "Народ", а для селян – "Хлібороб".

За допомогою хитро продуманої провокації у 1889 році Франка вдалося посадити за ґрати. Обвинувачено його в тому, що він нібито хотів відірвати Галичину від Австрії і приєднати до Росії. Слідство не дало ніяких наслідків, але ім'я поета ще раз було відшельмовано на сторінках реакційної клерикальної преси.

З 1894 по 1897 рік Франко видає журнал "Житє і слово". Він полемізує і з радикалами, і з австро-польсько-українськими соціал-демократами. Найменший вияв нечесності й корисливості в громадських справах боляче вражав його душу.

Франко все життя своє твердив: боротися лише за національне визволення свого народу – значить обдурювати соціальні сподівання трудящих, адже замість "чужих" панів на шию сядуть "свої", ще лютіші, ще захланніші. А бессервісери – національні демократи – кричали: "Зрада!"

Революцію 1905 року Франко не тільки привітав величною поемою "Мойсей", він розгорнув нещадну боротьбу проти політичної реакції, яка піднімалась в Австро-

Угорщині на підтримку російського самодержавства.

В атмосфері загального політичного напруження 1913 року було відзначено сорокаліття письменницької діяльності Франка. Незабаром Галичину було перетворено на театр воєнних дій. Жах війни переступив поріг кожного дому. Не минув він і дому Франка.

Осінь 1915 року застає поета у воєнному госпіталі, розбитого паралічем, самотнього. Душевно хвора дружина лежала в лікарні. Сини, як солдати австрійської армії, були на фронті. Доньку війна захопила в Києві, за кордоном. Коло вмираючого поета – ні близьких, ні друзів.

28 травня 1916 року Франка не стало.